

АРХІТЕКТУРА XIV – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVI СТ. В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ МІСТОБУДУВАННЯ, ЗАМКОВОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ГОТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ .

Вінницький національний технічний університет;

Анотація

У тезах досліджено особливості розвитку української архітектури XIV – першої половини XVI століття. Розглянуто характерні риси містобудування, розвиток замкової архітектури та поширення готичних елементів на українських землях. Особливу увагу приділено архітектурним пам'яткам Дрогобич доби Пізнього Середньовіччя. Визначено значення європейських архітектурних впливів у формуванні української середньовічної архітектури.

Ключові слова: архітектура України XIV–XVI ст., середньовічна архітектура, містобудування, замкова архітектура, готична архітектура, оборонні споруди, сакральна архітектура, історія архітектури України, Дрогобич.

Abstract

The theses examine the peculiarities of the development of Ukrainian architecture during the XIV – first half of the XVI century. The main features of urban planning, castle architecture and the spread of Gothic elements in Ukrainian territories are analyzed. Particular attention is paid to the architectural monuments of Drohobych of the Late Middle Ages. The importance of European architectural influences in the formation of Ukrainian medieval architecture is determined.

Keywords: Ukrainian architecture of the XIV–XVI centuries, medieval architecture, urban planning, castle architecture, Gothic architecture, sacred architecture, defensive structures, Drohobych.

Архітектура XIV – першої половини XVI століття є важливим етапом розвитку української культури та містобудування. Саме в цей період на українських землях активно формуються нові міські центри, удосконалюються оборонні споруди та поширюються європейські архітектурні стилі. Особливе значення для розвитку архітектури мало поширення готики, яка вплинула на сакральне та оборонне будівництво [1].

Актуальність теми визначається необхідністю дослідження та збереження архітектурної спадщини Середньовіччя, яка є важливою частиною культурної історії України. Середньовічні замки, фортеці та сакральні споруди не лише виконували практичні функції, але й формували архітектурний образ українських міст [2].

У XIV–XVI століттях українські землі перебували під впливом різних державних утворень, зокрема Великого князівства Литовського та Польського королівства. Це сприяло активному культурному обміну з країнами Центральної Європи та поширенню нових архітектурних тенденцій [2].

Однією з головних особливостей містобудування цього періоду стало поширення магдебурзького права, яке впливало на організацію міського простору. Центральним елементом міста ставала ринкова площа, навколо якої розташовувалися адміністративні споруди, житлові будинки та храми. Вулиці мали регулярне планування, а міста оточувалися оборонними мурами та вежами [4].

Важливу роль у розвитку архітектури відіграло оборонне будівництво. Постійна загроза нападів сприяла активному спорудженню фортець і замків. Для замкової архітектури були характерні масивні кам'яні стіни, оборонні башти, бійниці та рови [3].

Яскравими прикладами замкової архітектури є Луцький замок, Кам'янець-Подільська фортеця та Хотинська фортеця. Ці споруди поєднували оборонні функції з елементами європейської архітектури та були важливими адміністративними центрами [3].

У XIV столітті на території України починає поширюватися готичний стиль. Найбільше готичні елементи проявилися в архітектурі Західної України. Для готики були характерні стрілчасті арки, високі вузькі вікна, контрфорси та вертикальна композиція фасадів [1].

Українська готика мала свої особливості, оскільки поєднувала європейські стильові елементи з місцевими традиціями будівництва. Готичні риси використовувалися як у сакральній, так і в оборонній архітектурі [2].

Важливим осередком середньовічної архітектури був Дрогобич. Місто активно розвивалося завдяки солеварінню та торговельним зв'язкам. Однією з найвизначніших пам'яток є Костел Святого Варфоломія, який є прикладом готичної архітектури в Україні. Для споруди характерні стрілчасті вікна, контрфорси та суворя монументальна композиція [5].

Не менш важливою пам'яткою є Церква Святого Юра — унікальний зразок української дерев'яної сакральної архітектури. Храм поєднує традиції народного будівництва з окремими елементами готичного стилю [5].

Архітектурні пам'ятки Дрогобича демонструють високий рівень розвитку української архітектури Пізнього Середньовіччя та поєднання місцевих і європейських стильових традицій.

Отже, архітектура XIV – першої половини XVI століття стала важливим етапом розвитку української архітектурної культури. У цей період активно розвивалося містобудування, удосконалювалися оборонні системи та поширювалися готичні впливи.

Замкова архітектура виконувала не лише оборонну, а й адміністративну функцію, формуючи просторову структуру середньовічних міст. Готичний стиль, адаптований до місцевих традицій, сприяв формуванню унікальних архітектурних пам'яток України.

Особливу цінність становлять архітектурні пам'ятки Дрогобич, які демонструють поєднання української архітектурної традиції з європейськими стильовими впливами. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення регіональних особливостей середньовічної архітектури та проблем її збереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Асеев Ю. С. Історія української архітектури / Ю. С. Асеев. – Київ : Техніка, 2003. – 472 с.
2. Бевз М. В. Архітектура Львова XIII–XVIII століть / М. В. Бевз. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2008. – 720 с.
3. Годованюк О. М. Замки та фортеці України / О. М. Годованюк. – Київ : Будівельник, 1993. – 178 с.
4. Тимофієнко В. І. Архітектура і містобудування України / В. І. Тимофієнко. – Київ : НДІТІАМ, 2000. – 477 с.
5. Черкес Б. С. Архітектура Західної України доби Середньовіччя / Б. С. Черкес. – Львів : Світ, 2001. – 380 с.

Дар'я Романівна Бубела – студентка групи АМ-24Б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: bubeladasha@gmail.com;

Науковий керівник: **Віталій Миколайович Бойчук** - професор, д.п.н., Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Daria R. Bubela – Department of Civil, Environmental and Construction Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: bubeladasha@gmail.com;

Supervisor: **Vitalii M. Boichuk** – Professor, Dr. of Pedagogical Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.